

6. Ковальський В. С., Козінцев І. П. Правотворчість: теоретичні та логічні засади. К.: Юрінком Інтер, 2005. 192 с.

Одержано 16.11.2020

УДК 343.93

Олексій Миколайович ЛИТВИНОВ,

*доктор юридичних наук, професор, заслужений працівник освіти України,
завідувач кафедри кримінального права і кримінології
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2952-8258>;*

Євгенія Олексіївна ГЛАДКОВА,

*доктор юридичних наук, старший дослідник,
старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем протидії злочинності Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4621-1738>*

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ УНІВЕРСИТЕТУ В УМОВАХ КОРОНАКРИЗИ

В нинішніх реаліях економічної доцільності, суспільних пріоритетів, стрімкого розвитку телекомунікаційного простору Харківський національний університет внутрішніх справ активно трансформується. Не останню роль в цьому відіграють і карантинні, протиепідемічні заходи в умовах коронакризи. Що тут на користь, а що навпаки шкодить виконанню функцій університету як центру навчання, трансляції знання, і центру його добування?

Університет – унікальний соціальний феномен. Будучи гуманітарним і культурним інститутом, він створює передумови для розвитку соціуму через свій продукт – знання. Корпоративна академічна субкультура виступає ядром університету. Проте надмірна регламентація зводить нанівець увесь його інноваційний потенціал. Засилля бюрократичних підходів (менеджмент якості, моніторинги, рейтинги) сприяє занепаду культурного ядра академічної спільноти. Сучасний університет намагаються перетворити на комерційно-бюрократичну організацію.

Університет ґрунтується на парадоксальному принципі: держава його фінансує, визначає його цілі і водночас надає йому академічну свободу. Без академічної свободи університету не може бути. Втім зараз університет поставлений в умови дотримання критерію «ефективність/не-ефективність» на основі моніторингу. На його плани впливають ринок праці та роботодавці, а також необхідність залучення грошових коштів. Навіть у затвердженні програм навчання його обмежено у самостійності.

Колись університет був елітарним. Елітарність як ознака університету повинна підтверджуватися високим ступенем відбору, продуманим набором дисциплін і предметів вивчення, високим рівнем не лише знань, а і стилю, грамотності, освіченості й ерудиції. Національний університет працює на самосвідомість соціуму, з нього виходять інтелектуали, які визначають цвіт нації, тобто створюють її основні інтелектуальні досягнення в різних сферах.

Університет формує тип особистості, здатної до самостійної високоінтелектуальної діяльності, до саморозвитку в цій сфері. Науковий стиль мислення формується за рахунок тісного поєднання науки й освіти. Особливе значення у випускників університету має уміння самостійно рухатися в будь-якому науковому напрямку, самостійно вчитися і вчити інших. Натомість випускник комерційного закладу орієнтується не на критичне мислення, а на використання готового, стереотипного, шаблонного знання на симулювання новацій за рахунок запозичення з інтернет-комунікацій.

Ще більш складна справа із відомчими закладами. На наше глибоке переконання, саме відомчі ВНЗ здатні забезпечити необхідний рівень підготовки та набуття відповідних компетентностей майбутніми правоохоронцями. Наша конкурентна перевага у цій сфері утворюється через

викладання спеціальних дисциплін, у тому числі тих, що оперують інформацією з обмеженим доступом (наприклад, оперативно-розшукова діяльність, режим таємності тощо), а також дисциплін, метою яких є формування навичок, необхідних для забезпечення громадської безпеки та публічного порядку (наприклад, вогнева та фізична підготовка).

Плюсом є також практична складова освіти, її орієнтація на потреби практики, а також активне включення представників комплектуючих підрозділів у ці процеси, які в наших умовах поєднується з активними заходами із формування особистості майбутнього правоохоронця, зокрема щодо національно-патріотичного виховання, прищеплення моделей толерантної, гендерно стриманої поведінки, поважного ставлення до державних символів та традицій українського народу, дотримання законності і прав людини.

Ось чому виглядають справжнім блюзнірством усі розмови про економічну витратність для держави утримування такого «господарства». Воно того варте, адже наявність необхідної для навчання матеріально-технічної бази дозволяє здійснювати спеціалізовану підготовку фахівців для правоохоронної сфери. Варто згадати і про наявні (принаймні у ХНУВС) спеціалізовані аудиторії, полігони, тири, тренажери (зокрема для відпрацювання льотних навичок та набуття льотного досвіду). У цивільних ВНЗ така матеріально-технічна база відсутня, оренда відповідного обладнання у сторонніх власників потребує суттєвих витрат.

Ми також намагаємось вирішувати і проблему плинності кадрів, адже складні умови професійної діяльності, ненормований робочий час, недостатній рівень матеріально-технічного забезпечення професійної діяльності та багато інших об'єктивних та суб'єктивних чинників створюють умови для звільнення працівників з лав Національної поліції. При цьому лєвова частка не бажаних продовжувати службу припадає на перший рік.

ХНУВС є чи не єдиним закладом, де реалізований весь обсяг професійного навчання, а саме: первинна професійна підготовка, навчання курсантів, післядипломна освіта та службова підготовка. Здійснюється підготовка здобувачів бакалаврського та магістерського рівня вищої освіти, які в подальшому проходять службу на різних посадах підрозділів органів досудового розслідування, карного розшуку, боротьби з незаконним обігом наркотиків, у сфері захисту економіки та інших оперативних служб, ювенальної превенції, боротьби з кіберзлочинами, злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, тощо. У складі університету діє Кременчуцький льотний коледж, який дозволяє отримати випускникам свідоцтво пілота міжнародного зразка та проходити подальшу службу в авіаційних підрозділах МВС України. Лише цього року стіни університету полишили майже пів тисячі випускників із відповідними особистими та професійними якостями, необхідним рівнем знань, умінь і навичок.

ХНУВС з його специфічними умовами навчання оперативно реагує на зміни у базових засновках комплектування підрозділів та служб правоохоронних органів. Адже фахівці ХНУВС систематично беруть участь у засіданнях робочих груп МВС по розробці типових навчальних планів підготовки фахівців для підрозділів поліції; представники комплектуючих підрозділів мають можливість внесення змін до освітньо-професійних програм підготовки фахівців для підрозділів поліції; їх побажання ураховуються під час проходження ознайомчих практик та стажування курсантів, а також проведення першопочаткової підготовки в Інституті післядипломної освіти ХНУВС; наші викладачі залучаються для проведення оглядових лекцій з проблематики діяльності правоохоронних органів у межах службової підготовки (як правило – на базі комплектуючих підрозділів).

Окрім виконання практичних завдань з підготовки кадрів для поліції існує ще одна надважлива складова діяльності університету – наука. Університет орієнтується як на прикладну освіту, так і на фундаментальну науку. Фундаментальна наука – це знання про світ у цілому, наукову картину світу, її основні закони і закономірності. Фундаментальність дослідження і його результатів визначає науково-академічне співтовариство, яке відбирається й виховується університетською традицією. Таке знання є пов'язаним із практикою не прямо, а опосередковано, через прикладні дослідження і розробки.

Наш університет як відомчий флагман віддає перевагу проведенню досліджень, спрямованих на вирішення завдань практичних підрозділів. На основі фундаментальних знань розробляються методичні рекомендації для патрульних, кіберполіцейських, слідчих, оперативних

працівників тощо. Ефективним є і безпосередній зв'язок науковців із практиками, що реалізується, перш за все, в процесі дискусій на науково-практичних конференціях, семінарах, круглих столах, які проводяться у ХНУВС.

Важливою на сьогоднішній день є і роль університету у науковому забезпеченні як загальнодержавного, так і регіонального стратегування у сфері протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки. Серед іншого зауважимо на позитивному досвіді взаємодії ХНУВС із ГУНП у Харківській області, Харківською обласною державною адміністрацією, Харківською обласною радою при розробці та реалізації подібних проєктів. Наявний досвід дозволяє виходити нам з позиціями його поширення.

Але вжиті карантинні обмеження все ж впливають на систему освіти і, зокрема, на навчальний процес у ХНУВС. Досвід введення безпрецедентних карантинних заходів у зв'язку з пандемією вірусу COVID-19 доводить, що вони назавжди змінили уявлення людства про освітній процес. Карантин змусив нас швидко адаптуватися до нових умов та шукати альтернативні засоби надання освітніх послуг. Таким рішенням для більшості освітніх установ України та світу стало дистанційне навчання. Його реалізація стала можливою завдяки інноваційним технологіям на основі новітніх освітніх платформ.

13 березня 2020 року в університеті було оголошено карантин, а навчальний процес переведений у дистанційну форму. Викладачі записали відеолекції, які супроводжувалися мультимедійним контентом. Перевірка рівня засвоєних знань здійснювалася шляхом вирішення розроблених викладачами завантажених на сервер тестових завдань. Практичні та семінарські заняття також проходили он-лайн. Викладачі постійно підтримували зворотній зв'язок з курсантами і слухачами та надавали консультації за допомогою засобів зв'язку.

В університеті новий навчальний рік було розпочати раніше – з серпня місяця. Одночасно проходила і вступна компанія. Усі ці заходи відбувались за умов суворого дотримання протиепідемічних правил, що забезпечило успішне виконання поставлених завдань.

І про злободенне в якості резюме: здатність відомчих ВНЗ оперативно реагувати на потреби практики правоохоронної діяльності, створення різноманітних алгоритмів навчання, які поєднуються з елементами службової підготовки, зумовлюють об'єктивну потребу у збереженні державного замовлення для таких закладів. Тим більш шкідливими є намагання позбавити відомчі заклади підготовки слідчих, що загрожує падінням авторитету правоохоронних органів, системним порушенням прав і свобод громадян, подальшим загостренням негативних соціальних явищ, в тому числі і насамперед – злочинності.

Одержано 14.11.2020

УДК 330.5:355.45(477)

Олена Анатоліївна ЛУК'ЯНИХІНА,

кандидат економічних наук, доцент,

завідувач кафедри соціально-економічних дисциплін Сумської філії

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0326-9983>;

Вадим Олександрович ЛУК'ЯНИХІН,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри управління Сумського державного університету

ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВОЮ СУСПІЛЬНИХ БЛАГ

Становлення і розвиток будь-якої держави визначається багатьма чинниками, одним із яких є тип суспільних відносин, що визначають національну соціально-економічну систему. Останні 29 років відбуваються складні трансформації починаючи від руйнування сформованих десятиліттями економічних зв'язків командно-адміністративної системи до формування і впровадження